

Covid-19 Pandemi Dönemi Türk Kamu Diplomasi Faaliyetleri: Somali Örneği

Meryem DÜĞER
mduger@ahievran.edu.tr
0009-0009-9982-0562

Araştırma Makalesi

DOI:...

Geliş Tarihi: 24.07.2023

Kabul Tarihi: 23.08.2023

Atf Bilgisi

Düğer, M. (2023). Covid-19 Pandemi Dönemi Türk Kamu Diplomasi Faaliyetleri: Somali Örneği, *Ahi Evran Akademi*, 4(2), 1-20

ÖZ

Devletlerin sistem içerisinde sürekli değişen rolü, diplomasinin uluslararası arenada gücünü koruma veya artırmadaki rolünü de değiştirmiştir. Etkilemenin ve ikna etmenin son derece önemli olduğu günümüz dünyasında, ülkeler stratejik iletişim çabaları için kültür, edebiyat, spor, sanat, eğitim, sağlık gibi yumuşak güç kaynaklarını belirledikleri hedef ve amaçlar doğrultusunda kullanmaktadır. “İnsan odaklı” olmayı, devletler artık birçok faaliyetinde vurgulamaktadır ve savaş, çatışma, terör ve yoksulluk gibi insanlar üzerinde doğrudan etkisi olan gerçeklere devletlerin artan duyarlılığı, iletişim ve uluslararası ilişkiler disiplininde insani diplomasiyi öne çıkarmaktadır. Bu çalışmada, tüm dünyayı etkisi altına alan ve büyük problemlere neden olan Koronavirüs (Kovid-19) salgını sürecinde Türkiye'nin tüm dünya ülkeleri ile birlikte Somali'de de yürüttüğü kamu diplomasisi faaliyetleri incelenmiştir. Türkiye'nin bu süreçte kamu diplomasi faaliyetleri kapsamında bir yumuşak güç unsuru olarak Somali'ye yaptığı yardımların imaj ve itibara etkisi ve rolü araştırılmıştır.

Anahtar kelimeler: İnsani Diplomasi, Somali, Kovid-19.

Turkish Public Diplomacy Activities In The Covid-19 Pandemic Period: The Case Of Somalia

ABSTRACT

The ever-changing role of states in the system has also changed the role of diplomacy in maintaining or increasing its power in the international arena. In today's World, where influencing and persuading is extremely important, use soft power resources such as culture, literature, sports, art, education and health for their strategic communication efforts in line with the goals and purpose they have determined. States now emphasize being “people-oriented” in many of their activities, and the increasing sensitivity of states to facts that have a direct impact on people, such as war, conflict, terrorism and poverty, highlight humanitarian diplomacy in the discipline of communication and international relations. In This study, Turkey's public diplomacy activities in Somalia, along with all countries of the World, during the Coronavirus (Kovid-19) epidemic, which affected the whole world and caused great problems, were examined. In this process, the effect and role of Turkey's aid to Somalia as a soft power element within the scope of public diplomacy activities on the image and reputation were investigated.

Keywords: Humanitarian Diplomacy, Somalia, Covid-19.

Giriş

Yaşadığımız yüzyılın şüphesiz en önemli değişimini küreselleşme oluşturmaktadır. Küreselleşme yeni bir olgu olarak karşımıza çıkmasa da; her dönem farklı biçimlerde hayatımızda yer edinmiştir. Öncelikle, 1490'lı yıllarda görülen ve sömürgecilikle sonuçlanan küreselleşmenin etkilerini 1890'lı yıllarda sanayileşme ile yaşanan dönüşümle kendini göstermiştir. Günümüzde; küreselleşme olarak varlığını bildiğimiz bu kavram; 1970'li yıllarda çok uluslu şirketlerinin çoğalması, 1980'lerde iletişim alanında yaşanan değişimin, gelişimin yaşanması ve 1990'lı yıllarda SSCB'nin yıkılması ile birlikte batının rakibinin kalmaması sonucu olarak varlığını hissettirmiştir.

Küreselleşme, siyasal, kültürel, ekonomik ve sosyal birçok alanda çok önemli değişimlerin yaşanmasına sebep olurken; iletişim, bilgi ve üretim alanında yeniliklerin öncüsü olmuştur. İletişim ile birlikte bilginin artması ile uzak yerleri birbirine bağlayan küreselleşme, farklı ve uzak mesafede olan yerlerdeki olaylarla, yerelde var olan durumları biçimlendirmiştir. Dünya çapında yaşanan siyasal, sosyal, ekonomik ve kültürel boyutlarda yaşanan değişim ve gelişmeleri toplumsal ilişkilerle nitelendirmiştir.

Nye (2005), küreselleşme sürecini askeri, sosyal, siyasal boyutlarda ele almaktadır. Askeri açıdan küreselleşme sürecinde güç kavramının önemini vurgularken; sosyal açıdan insanların, kültürlerin,

düşüncelerin ve imajların ön planda olduğunu vurgulamaktadır. Siyasal açıdan küreselleşme faaliyetlerini ise demokrasi, ulus devletler, yasal faaliyetler, baskı grupları olarak ifade etmektedir.

Küreselleşme sürecinde özellikle siyaset ve yönetim alanında yaşanan önemli değişimler uluslararası ilişkilerde de süreçlerin yaşanmasına sebep olmuştur. Özellikle ülkeler arası ilişkiler, meşruiyetini bir ulusun belli bir coğrafi sınır içindeki egemenliğinden alan devlet şeklinden çıkmış, uluslararası bir boyuta geçmiştir. Küreselleşme ile birlikte ortaya çıkan bu yeni oluşumun temelini, kamuoyu oluşturmaktadır. Ülkelerin kendini en iyi şekilde anlatması, kamuoyunun doğru bilgilendirilmesi ve ikna edilmesi bu sürecin en önemli aşamasını oluşturmaktadır (Yavaşgel, 2004).

Küreselleşen dünyada iletişim araçlarının değişimi ve gelişimi diplomasi uygulamalarını da çok fazla etkilemiştir. Bir ülkenin diplomasi araçlarını o ülkenin dış politikası, siyaseti, kültürü, eğitim düzeyi, tanıtım etkinlikleri ve medya oluşturmaktadır (Bostancı, 2012).

Soğuk savaş döneminde, ülkeler arası diplomasi faaliyetleri devletten devlete gerçekleştirilirken; yeni yaklaşımlarla birlikte diplomasi faaliyetlerinin medyadan, uluslararası kuruluşlardan, sivil toplum örgütlerinden etkilenecek toplumdan topluma yapıldığı gözlenmektedir (Özkan, 2012).

Kamu Diplomasisi

Diplomasi kavramı eski bir kavramdır ve insanların birbirleriyle olan ilişkilerini düzenlemeyi hedeflemektedir. Eski Yunanca bir kavram olan diplomasi, “diploma” kelimesinden doğmaktadır. Eski Yunanca’ da diploma, “üzerinde imza olan ve ikiye katlanan kağıt” anlamında kullanılmaktadır. Latince “çift” anlamına gelen Diploma kelimesi de; Diplomeis kelimesinde türemiştir. Belli bir zaman sonrasında, Antik Yunan ve Roma’da devlete ait tüm belgeleri belirtmek amacıyla kullanılmaya başlanmıştır. Diplomasi günümüzde artık bir meslek alanı, güç ve uluslararası ilişkiler yönetimi becerisi olarak da kullanılmaktadır (Mordoğan, 2010).

Diplomasi ve dış politika kavramları çoğu zaman birbirinin yerine kullanılmakta ve çoğu zaman karıştırılmaktadır. Diplomasi ve dış politika kavramları birbirinden farklı kavramlardır. Diplomasi, politikada kullanılan en etkili araçlardan birisidir ama politika değildir. Bu iki kavram birbirlerinin gelişimine katkı sağlamaktadır, birbirlerine destek olmaktadır. Diplomasi, dış politikadan bağımsız bir yapıya sahip değildir ama her ikisi de birlikte uygulanabilir bir yapıya sahiptir. Belirli bir stratejiyi oluşturmayı hedefleyen politikaya taktikleri, diplomasi oluşturmaktadır. Kısaca, dış politika bir ülkenin uluslararası ilişkilerinde amaç ve hedeflerini ortaya koyarken; diplomasi ise, bu amaç ve hedeflere ulaşmak için yapılan çabalar, uygulanacak yollar ve yöntemler olarak tanımlanmaktadır (İskit, 2012).

Bir ülkenin başka bir ülke vatandaşının kalbine ve aklına dokunarak anlayış ve sempati yaratmayı amaçlayan faaliyetler olarak tanımlanan kamu diplomasisinin hedef kitlesini, diğer ülkenin insanları, dünyadaki insanlar, ülke dışı yabancı resmi ve sivil tüm kesimler oluşturmaktadır (Fitzpatrick, 2007).

Yaşadığımız yüzyıl siyasetinde kamu diplomasisi, ülkelerin farklı iletişim kanalları ile farklı ülke kamuoylarına olumlu bir imaj oluşturmak ve bunun sonucu olarak diğer ülkelerle ilişkilerini kendi çıkarları bağlamında geliştirmek için farklı ülkeler tarafından farklı şekillerde kullanılan bir araç olarak kullanılmaktadır (Nye, 2005).

Uzun süreli güven oluşturmak ve güveni korumak için yapılan çabalar olarak tanımlanan kamu diplomasi, küreselleşen dünyada söz sahibi, güçlü olmak isteyen ülkeler tarafından dillerini, kültürünü, ekonomik faaliyetlerini, sporunu, bilimsel çalışmalarını, turizmini, felsefesini, sanatını, uluslararası ilişkilerini hedef gruba aktarmak ve anlatmak için yapılan uzun süreli güven oluşturmak ve bu güveni korumak için yapılan çabaların tümü olarak tanımlanmaktadır (Erzen, 2012).

Bir Kamu Diplomasi Aracı Olarak İnsani Diplomasi

Küreselleşen dünyada yaşanan değişimler diplomatik ilişkilerde de bir takım değişikliklere neden olmuştur. Diplomasi, iki taraflı, sert güçlerin ön planda olduğu bir sistemden, insan ve toplum odaklı bir yaklaşıma yönelmiştir. Günümüzde açlık, kıtlık, kalkınma ve altyapı sorunları, terörizm, savaş ve insan hakları gibi pek çok sosyal, siyasi ve ekonomik problemler tüm dünyada insanları tehdit etmektedir. Bu tarz insani problemlerin artık küreselleşmesi ve küresel bir çözüm süreci gerektirmesi, kamu diplomasi araçlarından insani diplomasının önemini ortaya koymuştur.

Taraflar arasında etkin bir iletişim ve etkileşimin varlığını öngören insani diplomasının açık ve şeffaf bir şekilde yönetilmesi gerekmektedir. İnsani diplomasi, ortada var olan bir problemin çözümü için aktörlerin uluslararası boyutta destek talep etmesi, karşılıklı diyalog kurulması, çağrılarının sosyal ağlar üzerinden yürütülmesi, kamuoyunu ikna ve etkilemeye yönelik yapılan her türlü kalıcı eylemler kapsamında değerlendirilmektedir (Şekerci, 2021).

İnsani diplomasiyi 3 düzeyde incelemek gerekecektir:

- **Birincil Faaliyetler:** Yaşanan savaş ve çatışmalar gibi insan kaynaklı olaylar veya deprem, sel ve kasırga gibi doğa olayları nedeniyle hayati tehlike altında olan insanların yaşam hakkının sağlanmasına yönelik faaliyetleri içerir. Bu süreçte, olayın yaşandığı bölgeye en kısa sürede alanında uzman bir ekibin ve gerekli ekipmanların ulaştırılmasını öngörmektedir. Birincil faaliyetlerde, insani yardım kuruluşları ve bu faaliyetlerden sorumlu ilgili kurumlara önemli görevler düşmektedir. Daha kısa süreli faaliyetler olarak nitelendirilebilir (Battır, 2017).
- **İkincil Faaliyetler:** Yardım ve iyileştirme uygulamaları, insani yardım ve insani yardım operasyonlarının ardından kriz öncesi koşulların yeniden sağlanması ve daha iyi koşulların yaratılmasına yönelik çalışmaları kapsamaktadır. Bu süreçte ilgili tarafın, ihtiyaçlarının belirlenmesi, sorunun çözümüne yönelik hedeflerinin ortaya konması, kaynak bulmaya yönelik gerekli çalışmaların yürütülmesi bu aşamada ele alınmaktadır. Yapılacak çalışmaların tarafsız, herhangi bir yere bağımlı olmadan, insana yönelik olması gerekmektedir. Birincil faaliyetler de olduğu gibi ilgili kurum ve kuruluşların varlığını gerektirmektedir.
- **Üçüncül Faaliyetler:** Her iki faaliyet döneminde yapılan çalışmaların daimi olması ve sürekliliğin sağlanması amacıyla uluslararası alanda farkındalık faaliyetlerini kapsamaktadır. Bu süreçte, uluslararası alanda farklı etkinlikler ve organizasyonlar yaparak uluslararası kamuoyunun harekete geçirilmesi hedeflenmektedir (Battır, 2017).

İnsani diplomasi, savaş ve çatışmalar gibi insan kaynaklı olaylar veya deprem, sel ve kasırga gibi doğa olayları nedeniyle hayati tehlike altında olan insanların yaşam hakkının sağlanması, sorunun kalıcı bir şekilde çözümü ve düzelen durumun sürekliliğinin sağlanması amacını taşımaktadır. Etkili bir insani diplomasının gerçekleşmesi için insani yardım araçlarından barış inşası, insani yardım ve kalkınma yardımlarının uygulanması gerekmektedir. Barış inşası, çatışmalar sebebiyle hayati tehlike altında olan ve bu durumdan olumsuz etkilenen toplumların tedavi edilmesi süreci olarak tanımlanmaktadır.

İnsani yardımlar, zor şartlar altında yaşamını sürdüren insanlara yönelik yapılan yardımlardır. Din, dil, ırk, cinsiyet, coğrafya ayrımı yapmadan, farklı bir amaç gütmeyen insanın yaşamını devam ettirmesi, problemlerini çözmeyi hedefleyen yardımlardır. Kısa sürede gıda ve barınma ihtiyaçlarının öncelikli olması, sonra da eğitim, sağlık, tarım, ticaret gibi ikincil ihtiyaçların kalıcı ve sürekliliğinin sağlanması konularını içermektedir.

İnsani diplomasının en önemli araçlarından biri olan kalkınma yardımları ise, insanların yaşam haklarını tekrar kazabilmeleri, eski normal şartlarına tekrar dönebilmeleri ve refah düzeylerini artırmaları amacıyla hibe olarak sağlanan her türlü maddi, somut imkânlar olarak tanımlanmaktadır (Radelet, 2006).

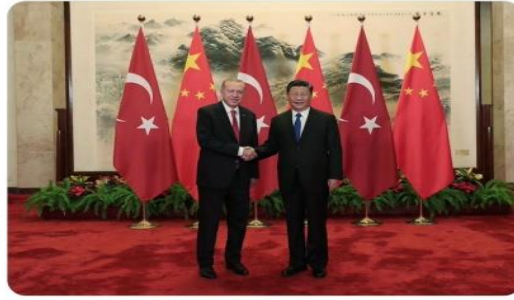
Kovid-19 Döneminde Türkiye'nin İnsani Diplomasisi

Tüm dünyayı ilgilendiren ve etkisi altına alan salgınla mücadelesinde Türkiye, bu süreçte ilgisini ve desteğini sadece kendi ülke sınırları içerisinde yöneltmemiştir. Küresel bir problem haline gelen salgının etkilerini azaltmak, yayılımını yavaşlatmak, can kayıplarını en aza indirmek amacıyla birçok ülkeye imkânlar ölçüsünde hem finansal hem de tıbbi malzeme destekleri ile katkı sunmuştur. Yardım taleplerini alarak, bu taleplerin değerlendirilmesi ve yönlendirilmesi faaliyetleri Dış İlişkiler Bakanlığı aracılığıyla gerçekleştirilmiştir. Dış İlişkiler Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı ve ilgili diğer kurumlarla bu süreçte tam bir işbirliği içerisinde çalışmalarını yürütmüştür.

T.C. Cumhurbaşkanlığı · 8.04.2020
Cumhurbaşkanı @RTErdogan, Çin Halk Cumhuriyeti Devlet Başkanı Şi Cinping ile telefonda görüştü.

Görüşmede, KOVİD-19 ile mücadelede iş birliği konuları ve ikili ilişkiler ele alındı.

Fotoğraf 1. T.C. Cumhurbaşkanlığı Twitter Paylaşımı

(Twitter, "T.C. Cumhurbaşkanlığı", (Çevrimiçi) <https://twitter.com/tcbestepe/status/1247891145180377090> adresinden 10.05.2023 tarihinde erişilmiştir)

Türkiye, yardım ve desteklerini ilk olarak Koronavirüs (Kovid-19) salgınının ortaya çıktığı Çin'e yapmıştır. Çin'in Vuhan şehrinde yaşayan Türk vatandaşlarını salgından korumak ve Türkiye'ye getirmek amacıyla askeri kargo uçağı gönderilmiş, bu esnada da Çin'e tıbbi malzeme desteğinde de bulunulmuştur (CNNTürk.com, 2020).

Bunun yanı sıra; Türkiye, Koronavirüs (Kovid-19) salgını süresince 159 ülkeden farklı niteliklerde yardım talebi almıştır, 157 ülkeye yardım etmiştir. Türkiye'nin yardım talebi aldığı bölgeler içerisinde Afrika kıtası birinci sırayı almıştır. Bu ülkeleri bölgesel açıdan incelediğimizde; Afrika (49 ülke), Avrupa (41 ülke), Asya (33 ülke), Amerika (21 ülke), Okyanusya (15 ülke) olarak belirlenmiştir (T.C. Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığı, 2021).

Türkiye'nin Koronavirüs (Kovid-19) salgını süresince yardım yaptığı 157 ülkeyi şu şekilde sıralayabiliriz:

Tablo 1: Türkiye'nin Koronavirüs (Kovid-19) salgını süresince yardım yaptığı ülkeler

1	ABD	54	Haiti	107	Nijerya
2	Afganistan	55	Hrvatistan	108	Nikaragua
3	Almanya	56	Hollanda	109	Niue
4	Andorra	57	Honduras	110	Norveç
5	Angola	58	Irak	111	Özbekistan
6	Arjantin	59	İngiltere	112	Pakistan
7	Arnavutluk	60	İran	113	Palau
8	Avusturya	61	İrlanda	114	Panama
9	Avustralya	62	İspanya	115	Papua Yeni Gine
10	Azerbaycan	63	İsveç	116	Paraguay
11	BAE	64	İsviçre	117	Peru
12	Bahreyn	65	İsrail	118	Polonya
13	Bangladeş	66	İtalya	119	Portekiz
14	Belarus	67	Kamboçya	120	Romanya
15	Belçika	68	Kamerun	121	Ruanda
16	Benin	69	Kanada	122	Rusya
17	Bolivya	70	Karadağ	123	Samoa
18	Bosna-Hersek	71	Katar	124	San Marino
19	Botsvana	72	Kazakistan	125	Sao Tome ve Prinsip
20	Brezilya	73	Kenya	126	Senegal
21	Bulgaristan	74	Kırgızistan	127	Sırbistan
22	Burkina Faso	75	Kiribati	128	Sierra Leone
23	Cezayir	76	KKTC	129	Singapur
24	Cibuti	77	Kolombiya	130	Slovakya
25	Cook Adaları	78	Kongo	131	Slovenya
26	Çad	79	Kosova	132	Solomon Adaları
27	Çekya	80	Kosta Rika	133	Somali
28	Çin Halk Cumhuriyeti	81	Kuveyt	134	Sri Lanka
29	Danimarka	82	Kuzey Makedonya	135	Sudan
30	Dominik Cumhuriyeti	83	Küba	136	Suriye
31	Ekvator	84	Lesoto	137	Suudi Arabistan
32	Ekvator Ginesi	85	Liberya	138	Şili
33	El Salvador	86	Libya	139	Tacikistan
34	Endonezya	87	Litvanya	140	Tanzanya
35	Eritre	88	Lübnan	141	Tayland
36	Estonya	89	Macaristan	142	Togo
37	Etiyopya	90	Madagaskar	143	Tonga
38	Esvatini	91	Malezya	144	Tunus
39	Fiji	92	Mali	145	Tuvalu
40	Fildişi Sahili	93	Malta	146	Türkmenistan
41	Filipinler	94	Marshall Adaları	147	Uganda
42	Filistin	95	Meksika	148	Ukrayna
43	Finlandiya	96	Mikronezya	149	Umman
44	Fransa	97	Moğolistan	150	Ürdün
45	Gabon	98	Moldova	151	Vanuatu
46	Gambiya	99	Monako Prenslüğü	152	Vatikan
47	Gine	100	Moritanya	153	Venezuela
48	Gine Bissau	101	Morityus	154	Vietnam
49	Guyana	102	Mozambik	155	Yemen
50	Güney Afrika Cumh.	103	Myanmar	156	Zambiya
51	Güney Sudan	104	Namibya	157	Zimbabve
52	Guatemala	105	Nauru		
53	Gürcistan	106	Nijer		

(T.C. Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığı, 2021, 372-374).

Yukarıdaki listede yardım isteği ve talebi karşılanan 157 ülkeden 129'u hibe desteği, 75'i satın alma ve ihraç izni desteği almıştır. Bu destekler dışında, Türkiye 50 ülkeye de nakdi ve aynı yardımda bulunmuştur. Yapılan yardımlar büyük ölçüde kişisel tıbbi koruyucu malzemeleri ve solunum cihazı gibi tıbbi kapsamdadır.

Kovid-19 salgını süresince tüm dünyada olduğu gibi Türkiye’de de solunum cihazı ihtiyacı ön planda olmuştur. Türkiye, bu kapsamda yerli solunum cihazı üretilmesi konusunda seferber olmuş ve daha önce bir Türk Girişimci tarafından üretilmiş olan “Biosys” adlı solunum cihazının seri bir şekilde üretilmesi için büyük Türk Girişimciler ile şirketler birliği kurulmasını sağlamıştır. Böylelikle salgının yayılmaya başladığı birkaç ay içerisinde solunum cihazı üretilmiş ve kullanıma hazır hale getirilmiştir. Yardım kapsamında ülkelere gönderilen tıbbi malzeme ve ekipmanlar içerisinde Türk malı bir ürünün yer alması, ülkenin saygınlığı açısından önem arz etmektedir.

Kovid-19 salgını süresince yaşanan durumların incelenmesi, analiz edilmesi ve öncelikle vatandaşlara yardım sağlanması amacıyla yurtdışı ile bağlantılı konularda yurtdışında görev yapan dış temsilcilikler, ulusal kurumlar ve yabancı ülkelerle iletişim kurarak, sorunların çözülmesi konusunda gerekli çalışmaların yapılabilmesi amacıyla 25 Mart 2020 tarihinde Dışişleri Bakanlığı Koordinasyon ve Destek Merkezi (DKDM) kurulmuştur. Koordinasyon ve Destek Merkezi (DKDM) koordinesinde yurtdışı temsilcilikler, kurum ve kuruluşlar; yurtdışında mahsur kalmış, zor durumda olan vatandaşlara yardımcı olmuş, gerekli desteği sağlamıştır (T.C. Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığı, 2021). Bu amaçla, zor durumda olan ve farklı ülkelere Türkiye’ye gelmek isteyen vatandaşlar gerekli koordineler yapılarak, ülkelerine getirilmiştir.

Türkiye bu yardım ve desteklerin yanı sıra, Kovid-19 karantina yasakları sebebiyle ülkemizde bulunan ve ülkelerine dönüş yapamayan üçüncü ülke vatandaşlarının tahliyesine de yardımcı olmuş ve ülkelerine dönüşlerini sağlamıştır. Yapılan bu yardımlar neticesinde, yardımların gönderildiği ülkelerin yetkilileri gerek sosyal medyada gerekse uluslararası medyada paylaşımlarda bulunarak teşekkür etmişlerdir. Böylelikle kriz anını etkin kullanarak hem bilgi akışını sağlamış hem de hedef kitleden olumlu geri bildirim almıştır.

Fotoğraf 2. Secretary Pompeo Twitter Paylaşımı
(Twitter, “Secretary Pompeo”, (Çevrimiçi),

<https://twitter.com/secpompeo/status/1255288909937999872?s=46&t=14lfTdsHJL7HEyJGoyRS1Q> adresinden
15.04.2023 tarihinde erişilmiştir.)

ABD Dışışleri Bakanı Secretary Pompeo : “Kriz zamanlarında, @NATO Müttefikleri birlikte hareket etmeli. En çok etkilenen bölgelerimizde #KOVİD19’ la mücadelemize destek için cömertçe tıbbi malzeme ve koruyucu ekipman bağışlayan Türkiye’ye teşekkürler. Gösterdiğiniz dostluğa, ortaklığa ve desteğe minnettarız” ifadelerini kullanmıştır.

Koronavirüs (Kovid-19) sürecinde Türkiye diğer ülkelerin istek ve taleplerine yönelik yapmış olduğu desteklerden farklı olarak; çok taraflı kuruluşlar ve bölgesel teşkilatlar aracılığıyla birçok platformda bilgi ve tecrübe paylaşımında bulunmuş, sunumlar yapmış ve Covid-19 salgını sürecindeki mücadelesini paylaşmıştır.

Türkiye’de yapılan sağlık çalışmalarını uluslararası sağlık hizmetleri alanında tanıtmak, kamu ve özel sektörün sağlık turizmine yönelik yürüttüğü hizmetleri desteklemek, düzenlemek, dünyadaki sağlık hizmetlerine yönelik politika ve izlenen stratejiler ile ilgili Bakanlığa önerilerde bulunan, Sağlık Bakanlığı’nın ilgili kuruluşu olan USHAŞ, salgın sürecinde Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı kapsamında tıbbi kişisel koruyucu malzemelerin üretimi, kapasitesinin geliştirilmesi konusunda diğer ülkelere bilgi ve tecrübe paylaşımı yapılması amacıyla proje başlatılmış ve önemli çalışmalar yürütülmüştür (UNDP, 2020).

Fotoğraf 3. Dışışleri Bakanlığı Twitter Paylaşımı

(Twitter, “Dışışleri Bakanlığı”, (Çevrimiçi), https://twitter.com/TC_Disisleri/status/1272891342025379842 adresinden 15.05.2022 tarihinde erişilmiştir.)

Koronavirüs (Kovid-19) salgınının başlamasıyla birlikte diğer ülkelere gönderilen yardımlarda dikkat çeken önemli bir husus bulunmaktadır. Kargo uçaklarına yüklenen kolilerin üzerinde bulunan ibare, Türkiye’nin bu süreçte yapmış olduğu yardımların amacını ortaya koymaktadır ve kamu diplomasi çalışmaları kapsamında önemli bir adım olarak karşımıza çıkmaktadır. Yardım kolilerinin üzerinde, Türk Bayrağı ile birlikte yardım gönderilen ülkenin bayrağı yer almaktadır. Her iki ülkenin bayrağının altında ise hem Türkçe hem de gönderilen ülkenin dilinden yazılan Mevlana’nın bir sözüne ve yardım gönderilen ülke halkına yönelik bir mesaja yer verilmiştir:

“Ümitsizliğin ardından nice ümitler var...
Karanlığın ardından nice güneşler var...”
Türkiye’den halkına sevgilerle.

Tüm dünyanın yaşadığı salgın döneminde Türkiye’nin gönderdiği yardım kolilerinin üzerine mutasavvuf Mevlana Celaleddin-i Rumi’nin sözlere yer vermesi; onun barış insanı, hoşgörü, sevgi ve kucaklayıcı yönünün Türkiye’nin diğer ülkelere vermek istediği mesaj olarak nitelendirilebilir. Ayrıca Türk inanç ve kültüründe de yer alan muhtaç kimselere yardım, paylaşma, bölüşme, dayanışma kavramlarının da yansıtıldığı görülmektedir.

Türkiye'nin Somali'deki İnsani Diplomasisi

Türkiye'nin yapmış olduğu insani yardımları sadece Covid-19 dönemine göre değerlendirmek doğru olmayacaktır. Covid-19 süresince yapılan insani yardımları 2000'li yıllarda ön plana çıkan ve Türk dış politikasının en önemli araçlarından haline gelen insani yardımların devamı olarak nitelendirilebilir.

Türkiye ve Somali arasındaki ilişkiler, 2011 yılından bugüne kadar gelişerek devam etmiştir. 2009-2010 yılları arasında Somali Cumhurbaşkanı Şerif Şeyh Ahmed'in Türkiye ziyareti her ne kadar ülkeler arası ikili ilişkilere önemli katkılar sağlasa da, dönemin Türkiye Başbakanı Recep Tayyip Erdoğan'ın 2011 yılında can ve mal kaybına neden olan büyük kuraklık sonrası Somali'ye gerçekleştirmiş olduğu resmi ziyaret, önemli bir süreç olarak karşımıza çıkmaktadır (Antonopoulos, Villar, Cottle ve Ahmed, 2017).

Dönemin Başbakanı Recep Tayyip Erdoğan, 2011 yılında Somali'ye yapmış olduğu ziyaretin hemen sonrasında Somali'nin başkenti Mogadişu ve çevresindeki halka acil insani yardımlarda bulunmuştur. Somali'deki yardım çalışmalarına, Türk devlet kurumları ve sivil toplum kuruluşları yardım kampanyaları düzenlemesi, Somali'nin problemlerini uluslararası alanlarda gündeme getirme çalışmaları da önemli miktarda yardımın toplanmasına öncülük etmiştir.

Türkiye, Somali'nin sorunlarını kapsamlı bir şekilde ele almak ve durumu uluslararası platformlara taşımak ve çözüme erdirmek amacıyla üst düzey katılımlı uluslararası konferanslar düzenlemiş ve birçok bilimsel çalışmaya da ev sahipliği yapmıştır. Bu bilimsel çalışmaların ilkinin 21-23 Mayıs 2010 tarihlerinde İstanbul'da gerçekleştirmiştir. Bu konferansta Türkiye, Somali'ye iç savaştan kurtulmalarına yardımcı olacaklarını, Somali'de istikrar ve barış ortamının sağlanmasında destek vereceklerini ifade etmiştir (Reliefweb, 2010).

2012 yılında Birleşmiş Milletler'in Somali'deki kuraklık ve kıtlığın sona erdiğini ilan etmesi ile birlikte; Türkiye ve Somali ikili ilişkileri daha da geliştirerek ekonomik, ticari, kalkınma ve güvenlik konularında iş birliği anlaşmaları yapmak üzere sık sık bir araya gelmişlerdir. İki ülke arasında yapılan bu anlaşmalar, Türkiye-Somali ilişkilerinin çok yönlü olmasına neden olmuştur.

Bu ikili anlaşmalar neticesinde; Türkiye, 2016 yılında T.C. Mogadişu Büyükelçiliğini çok büyük bir alan üzerine (80.00 m2) tekrardan yapılandırarak, yeni bir büyükelçi ataması gerçekleştirmiştir. Bu durum Türkiye-Somali diplomatik ilişkileri açısından son derece önemli taşımaktadır. Türkiye'nin Somali halkına güven, dünyaya da kararlılık mesajı verdiğini göstermektedir. Ayrıca ülkeler arası ilk düzenli ticari uçuşlar başlamıştır. Türkiye, Somali'nin ekonomik olarak gelişmesi için TİKA aracılığıyla kalkınma projeleri geliştirmiştir. Somali'ye yönelik Türk kamu diplomasisinin gelişmesi konusunda çalışmalar yapan T.C. Dışişleri Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı, TİKA, Türk Kızılayı, THY, TSK, Diyanet İşleri Başkanlığı, İHH, YTB, YEE gibi kurumlar, eğitim, ticaret, sağlık, kalkınma, güvenlik konularında önemli faaliyetler gerçekleştirmektedir ve ikili ilişkilerin yürütülmesinde kritik bir rol oynamaktadırlar. Türkiye, Somali'nin devlet kurmasına yönelik yürüttüğü çalışmalara destek veren ülkeler arasındadır. Böylelikle Türkiye yapmış olduğu insani yardımlar ile hem Somali haklının yanında itibarını, hem de uluslararası camiada prestijini arttırmıştır (Faraade, 2022).

Türkiye, Somali'nin gelişmesine katkı sunmak amacıyla kalkınma faaliyetlerine de önemli katkılar sunmuştur. Bu ilişkiler diplomatik ilişkiler boyutundan ziyade sosyal ilişkiler boyutunda değerlendirilebilir. Bu kapsamda, Somali Aden Abdulle Uluslararası Havalimanı'nın ve Mogadişu Limanının 2013 yılında yapılan anlaşma ile 20 yıl süreliğine işleyişini yürütme görevi Türk firmalara verilmiştir (Anadolu Ajansı, 2022).

Somalili öğrencilerin eğitimine ve gelişimine yönelik verilen devlet destekli yükseköğretim bursları da, Türkiye'nin Somali ile ikili ilişkilerinde uyguladığı kamu diplomasi faaliyetlerinden birisidir. Ayrıca Türkiye, kapılarını Somalili öğrencilere açarak eğitim almalarına, öğrencilerin kendilerini geliştirmelerine fırsat vermiştir. Türkiye'deki üniversitelerde Somalili öğrenci sayısındaki artış, Türkiye'nin Somali'deki yumuşak gücünün bir yansıması olarak karşımıza çıkmaktadır. Aynı zamanda

Somalili öğrencilere kendi ülkelerinde de Türkçe öğretimi imkânı sağlanmış; İngilizce ve Arapça dillerinin yanı sıra Türkçe de giderek yaygınlaşmaya başlamıştır (Obsiye, 2019).

Fotoğraf 4. Türk Kızılay Twitter Paylaşımı

(Twitter, "Türk Kızılay", (Çevrimiçi), <https://twitter.com/Kizilay/status/1272776206258262016> tarihinde 15.05.2023 tarihinde erişilmiştir.)

Somalili'de açlık, kuraklığın yaşanması ve birçok problemin var olması o bölgede birçok hastalığın ortaya çıkmasına da sebebiyet vermiştir. Türkiye sağlık alanında da Somali'de önemli faaliyetler gerçekleştirmiş, o bölgenin gelişmesi ve kalkınması için önemli yatırımlar sağlamıştır. T.C. Sağlık Bakanlığı, Mogadişu'da yeniden gelişimine katkı sağladığı hastanelerin yönetilmesi, sahra hastanelerinin kurulması, sağlık personelinin yetiştirilmesi, eğitilmesi, hastane makine ve araç-gereç temini gibi birçok konuda da katkılar sunmuştur.

Türkiye'nin Somali'deki faaliyetleri arasında insani yardım, eğitim, sağlık, tıbbi destek, güvenlik, yol yenileme ve yapma gibi faaliyetleri de yer almaktadır. TİKA, Türkiye'nin Somali ile ilişkilerinin gelişmesi ve iyileştirilmesinde önemli katkılar suna kurumlardan birisidir. Dönemin Başbakanı Recep Tayyip Erdoğan'ın ziyareti sonrası TİKA, Mogadişu'da otuz dört kilometre yol yapımı ve 200 yataklı tam donanımlı hastane yapımı gibi önemli kalkınma desteğinde bulunmuştur. Somali'nin başkenti Mogadişu'nun yanı sıra ülkenin farklı bölgeleri Berbera, Hargeysa, Baidoa ve Galkayo, Kismayo'da da önemli kalkınma yardımları yaparak, Türkiye'nin o bölgelerde de görünürlüğünü ve tanınırlığını sağlamaya çalışmıştır (Addow, 2017).

11 Mart 2020 tarihinde Dünya Sağlık Örgütü tarafından Koronavirüs'ün (Covid-19) pandemi olarak tüm dünyaya duyurulması ile birlikte birçok devlet ekonomik, ticari, sosyal ve sağlık ile alakalı birçok önemli karar almak durumunda kalmıştır. Tüm dünyada gerekli tedbirler alınmasına ve gerekli kurallar uygulanmasına rağmen milyonlarca insanın ölümü ile sonuçlanmıştır. Dünyada 2023 Haziran itibarıyla vaka sayısı 767.750.853 tespit edilmiş, 6.941.095 kişi de virüs sebebiyle hayatını kaybetmiştir (World Health Organization, 2023).

Tüm dünyayı ilgilendiren ve etkisi altına alan salgınla mücadelesinde Türkiye, bu süreçte ilgisini ve desteğini sadece kendi ülke sınırları içerisinde yöneltmemiştir. Küresel bir problem haline gelen salgının etkilerini azaltmak, yayılımını yavaşlatmak, can kayıplarını en aza indirmek amacıyla birçok ülkeye imkânlar ölçüsünde hem finansal hem de tıbbi malzeme destekleri ile katkı sunmuştur. Yardım taleplerini alarak, bu taleplerin değerlendirilmesi ve yönlendirilmesi faaliyetleri Dış İlişkiler Bakanlığı aracılığıyla gerçekleştirilmiştir. Dış İlişkiler Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı ve ilgili diğer kurumlarla bu süreçte tam bir işbirliği içerisinde çalışmalarını yürütmüştür. Türkiye, Koronavirüs (Covid-19) salgını süresince 159 ülkeden farklı niteliklerde yardım talebi almıştır, 157 ülkeye yardım etmiştir. Türkiye'nin

yardım talebi aldığı bölgeler içerisinde Afrika kıtası birinci sırayı almıştır. Türkiye Afrika bölgesinde 49 ülkeye yardım desteğinde bulunmuştur ve bu ülkelerden biri de Somali'dir.

Fotoğraf 5. Türkiye in Somalia Twitter Paylaşımı

(Twitter, "Türkiye in Somalia", (Çevrimiçi), https://twitter.com/TC_Mogadishu/status/1251188113214496776 adresinden 10.05.2022 tarihinde erişilmiştir.)

Türkiye'nin Kovid-19' la mücadeleye destek amacıyla Sağlık Bakanlığı ve Türk Kızılay tarafından hazırlanan yardım malzemeleri, 17 Nisan 2020 tarihinde Etimesgut Askeri Havaalanı'ndan Türk Hava Kuvvetleri'ne ait A400M tipi kargo uçağına yüklenerek, Somali'nin başkenti Mogadişu'ya gönderilmiş ve Türk yetkililer tarafından karşılanmıştır (TRTHaber, 2023).

Gönderilen yardım malzemelerinin üzerinde Cumhurbaşkanlığı forsu, Türkiye ve Somali bayraklarının yanı sıra Türkçe ve Somalice olarak Mevlana'nın,

"Ümitsizliğin ardında nice ümitler var.
Karanlığın ardında nice güneşler var."
Türkiye'den Somali halkına sevgiler... sözlerine yer verilmiştir.

Fotoğraf 6. Hassan Sheikh Mohamud Twitter Paylaşımı

(Twitter, "Hassan Sheikh Mohamud", (Çevrimiçi), <https://twitter.com/HassanSMohamud/status/1251235931744604163> adresinden 10.05.2023 tarihinde erişilmiştir.)

17 Nisan 2020 tarihinde Etimesgut Askeri Havaalanı'ndan Türk Hava Kuvvetleri'ne ait A400M tipi kargo uçağına yüklenerek Somali'nin başkenti Mogadişu'ya ulaştırılan yardımlar aşağıdaki ekipman ve teçhizatlardan oluşmaktadır:

- 50.000 adet 3 katlı cerrahi maske,
- 50.000 adet pudrasız vinil eldiven,
- 1000 adet N149 maske,
- 1000 adet koruyucu tulum,
- 576 adet koruyucu gözlük,
- 60 adet hepatitis-b enjeksiyon,
- 800 adet muscoblok flk,
- 100 adet benzoxin flk,
- 500 adet hamazine pom,
- 20 adet survanta flk,
- 4.000 adet glarin enjeksiyon,
- 15 adet rhopylac flk,
- 2.100 adet droptein enjeksiyon,
- 6.000 adet synpitan amp,
- 18.000 adet FFP2 maske,
- 250 adet koruyucu tulum,
- 500 adet koruyucu gözlük,
- 100.000 adet cerrahi maske,
- 400 kutu Kovid-19 hızlı test kiti,
- 50 kutu favipirapir tablet,
- 250 kutu plaquenil tablet ve 1.000 kutu tamıflu kapsül oluşan tıbbi malzeme Somali'ye gönderilmiştir. (T.C. Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığı, 2021).

Fotoğraf 7. T.C. İletişim Başkanlığı Twitter Paylaşımı

(Twitter, "T.C. İletişim Başkanlığı", (Çevrimiçi), <https://twitter.com/iletisim/status/1253006167934218245> adresinden 05.07.2023 tarihinde erişilmiştir.)

Tüm dünyayı ilgilendiren ve etkisi altına alan salgının ilk günlerinde T.C. Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan, Somali Cumhurbaşkanı Muhammed Abdullah Farmajo ile bir telefon görüşmesi gerçekleştirmiştir. İletişim Başkanlığı'nın yayınladığı Twitter'daki paylaşımında "yapılan görüşmede, Kovid-19 salgınına karşı mücadelede iş birliği ve ikili ilişkiler ele alındı" ifadesine yer verilmiştir.

Fotoğraf 8. İbrahim Kalın Twitter Paylaşımı

(Twitter, “İbrahim Kalın”, (Çevrimiçi), <https://twitter.com/tcsavunma/status/1256556545304940547> adresinden 10.06.2023 tarihinde erişilmiştir.)

Türkiye, tüm dünyayı ilgilendiren ve etkisi altına alan salgınla mücadelesinde ilgisini ve desteğini sadece kendi ülke sınırları içerisinde yöneltmediğini, bu süreçte ihtiyaç talep eden ülkelere yaptığı yardımlarla göstermiştir. Cumhurbaşkanlığı Sözcüsü İbrahim Kalın, şahsi Twitter hesabından yaptığı paylaşımında şunları ifade etmiştir:

“Bugün, Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan’ın talimatıyla tıbbi malzeme, maske, tulum, test kiti ve diğer ekipmanlardan oluşan bir kargo Covid-19 sürecine yardım amaçlı Somali’ye gidiyor. Türkiye, tüm felaketslere karşı Somali’nin yanındadır”.

Fotoğraf 9. Hassan Sheikh Mohamud Twitter Paylaşımı

(Twitter, “Hassan Sheikh Mohamud”, (Çevrimiçi), <https://twitter.com/HassanSMohamud/status/1251235931744604163> adresinden 10.06.2023 tarihinde erişilmiştir.)

Cumhurbaşkanlığı Sözcüsü İbrahim Kalın’ın şahsi Twitter hesabından yaptığı paylaşım üzerine Somali Cumhurbaşkanı Muhammed Abdullah Farmajo, tweet paylaşımını alıntılıyarak

“Somali, desteklerinizden dolayı her zaman Türkiye liderine, Türk halkına minnettar kalacaktır” ifadelerine yer vermiştir.

Fotoğraf 10. Recep Tayyip Erdoğan Twitter Paylaşımı
(Twitter, "Recep Tayyip Erdoğan", (Çevrimiçi),
<https://twitter.com/RTErdogan/status/1256542343106301953> adresinden 10.06.2023 tarihinde erişilmiştir.)

Bu görüşmeler neticesinde T.C. Cumhurbaşkanı Sayın Recep Tayyip Erdoğan'ın talimatları doğrultusunda 2 Mayıs 2020 tarihinde de Somali'ye yardım desteği devam etmiştir. 20.000 adet tanı kiti, 40.000 adet cerrahi maske, 10.000 adet N95 maske, 20.000 adet koruyucu tulum ve 10 adet solunum cihazı ve aksesuarları Mogadişu'ya ulaştırılmıştır.

Gönderilen yerli yoğun bakım solunum cihazının gönderildiği ilk yabancı ülke Somali olmuştur. Bu durum Somali'ye verilen değeri göstermektedir. T.C. Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan, şahsi Twitter hesabından yaptığı paylaşımında şu ifadelerle yer vermiştir:

“Milli Teknoloji Hamlesi ile geliştirdiğimiz solunum cihazları Somalili kardeşlerimize nefes olacak. Medeniyet imkân değil, vicdan meselesidir. Milletimizin imkânları da vicdani da mazlum ve muhtaçların yanındadır.

Aziz Milletim, senin kalbinde merhamet adlı bir çınar vardır!”

Fotoğraf 11. T.C. Cumhurbaşkanlığı Twitter Paylaşımı
(Twitter, "T.C. Cumhurbaşkanlığı" (Çevrimiçi),
<https://twitter.com/tcbestepe/status/1256608027320487942?s=46&t=141fTdsHJL7HEyJGoyRS1Q> adresinden
20.03.2023 tarihinde erişilmiştir.)

T.C. Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan yardımlar sonrası Somali Cumhurbaşkanı Muhammed Abdullah Farmajo'ya mektup göndermiştir. T.C. Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan göndermiş olduğu mektupta şu ifadelere yer vermiştir:

“Sayın Cumhurbaşkanı, Değerli Kardeşim”

"Dünyayı saran Kovid-19 salgını nedeniyle hayatını kaybeden tüm Somalili kardeşlerimiz için milletim ve şahsım adına taziyelerimi iletiyorum. Umarım bu zorlu dönemi bir an evvel atlatırız.

Kovid-19 salgınıyla mücadelede ilk günlerden bu yana aldığımız önlemlerin, ülkelerimizde krizin en az zararlı atlatılmasına katkıda bulunacağına inancım tamdır. Ülkenizde salgınla mücadelede gösterdiğiniz çabalarınızda muvaffakiyetler temenni ediyorum.

Geçtiğimiz hafta gerçekleştirdiğimiz telefon görüşmesinde de belirttiğim üzere, Türkiye her konuda olduğu gibi bu hususta da Somali Hükümeti ve halkının yanında durmaya devam edecektir.

17 Nisan 2020 tarihinde ilettiğimiz yardım malzemelerine ilave olacak, bugün ülkenize gönderdiğimiz tıbbi yardım malzemesinin de sizlerin salgınla mücadelesine destek olacağını ümit ediyorum.

Bu vesileyle, en kısa zamanda yeniden sağlıklı günlerde zati devletleriyle yüz yüze de görüşmeyi arzu ettiğimi belirtir, şahsi sağlık ve mutluluğunuz ile dost ve kardeş halkınızın esenlik ve refahı için en kalbi temennilerimi iletirim."

T.C. Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan'ın yardımlar sonrası Somali Cumhurbaşkanı Muhammed Abdullah Farmajo'ya göndermiş olduğu mektup, T.C. Cumhurbaşkanlığı Twitter hesabında da paylaşılmıştır.

Fotoğraf 12. T.C. Milli Savunma Bakanlığı Twitter Paylaşımı
(Twitter, “T.C. Milli Savunma Bakanlığı”, (Çevrimiçi),

<https://twitter.com/tcsavunma/status/1256556545304940547> adresinden 10.06.2023 tarihinde erişilmiştir.)

4 Mayıs 2020 tarihinde ise;

- 100 adet yoğun bakım yatağı Somali Sağlık Bakanlığına teslim edilmiştir.
- 340.000 adet maske,
- 500 adet yüz koruyucu,
- 500 adet göz koruyucu,
- 10.050 adet tulum,
- 32.500 lt dezenfektan ve 500 tane kiti Somali'ye hibe edilmiştir.

ÖS 9:19 · 14 May 2020

Fotoğraf 13. TİKA Twitter Paylaşımı

(Twitter, "TİKA", (Çevrimiçi), https://twitter.com/Tika_Turkiye/status/1260998059477159939 adresinden 10.05.2023 tarihinde erişilmiştir.)

Türkiye'nin Koronavirüs (Kovid-19) döneminde Somali halkına yaptığı yardımlar sadece tıbbi malzemeler boyutunda olmamıştır. Türkiye, Somali halkına pandemi döneminde TİKA aracılığıyla gıda yardımında da bulunmuştur. Evlerini terk ettikleri için Somali'nin başkenti Mogadişu'dan Garas Baley bölgesie göç eden ve kamplarda yaşamak durumunda kalan 500 aileye Türk Kızılay'ı aracılığıyla un, makarna, şeker, sıvı yağ, pirinç gibi malzemelerden oluşan gıda paketleri kamptaki ailelere ulaştırılmıştır.

1974-1984 tarihleri arasında Doğu Afrika ülkelerinde yaşanan kuraklık ve afetler, o bölgede ekolojik dengenin bozulmasına ve böylelikle bölge açlık, ekonomik sıkıntılar yaşanmasına sebebiyet vermiştir. Bu durumun sadece ulusal değil aynı zamanda uluslararası yardımlar açısından değerlendirilmesi amacıyla 1986 yılında 1986 yılında kurulmuş olan Hükümetler Arası Kuraklık ve Kalkınma Otoritesi kurulmuştur. Daha sonra; Hükümetler Arası Kuraklık ve Kalkınma Otoritesi'ni canlandırmak ve yeniden geliştirmek adına Hükümetler Arası Kalkınma Otoritesi (IGAD), yeni bir isimle 1996 yılında Doğu Afrika'da kurulmuştur. IGAD'A üye olan Doğu Afrika ülkeleri Somali, Sudan, Cibuti, Eritre, Etiyopya, Kenya, ve Uganda'dır (Omar, 2008).

Türkiye, Koronavirüs (Kovid-19) döneminde Somali'nin de IGAD üyesi olması sebebiyle ve üye ülkelere yapılan yardımlar kapsamında; Somali'ye 10.000 adet cerrahi maske, 2.000 adet önlük ve 1.020 adet tulum da hibe etmiştir.

30 Eylül 2020 tarihinde Sağlık Bakanlığı aracılığıyla Dusamareb şehrinde sağlıkta önemli hizmetler veren ve bölgenin en büyük devlet hastanesi olan Galgadud Devlet Hastanesi'ne röntgen cihazı yardımında bulunulmuştur.

23 Aralık 2020 tarihinde Sağlık Bakanlığı aracılığıyla Somali'nin Güney Batı Federal Bölgesindeki Wajid Hastanesi'ne BS Makinesi, biokimya cihazı, elize cihazı, mikser, mikroskop, rulman ve santifriz cihazları olmak üzere donanım alanında destek gönderilmiştir. 1.014 adet temassız ateş ölçer ise 25 Ekim 2020 tarihinde Somali'ye ulaştırılmıştır (T.C. Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığı, 2021).

Sonuç

Devletlerin sistem içerisinde sürekli değişen rolü, diplomasinin uluslararası arenada gücünü koruma veya artırmadaki rolünü de değiştirmiştir. Etkilemenin ve ikna etmenin son derece önemli olduğu günümüz dünyasında, ülkeler stratejik iletişim çabaları için kültür, edebiyat, spor, sanat, eğitim, sağlık gibi birçok yumuşak güç kaynaklarını belirledikleri hedef ve amaçlar doğrultusunda kullanmaktadır.

“İnsan odaklı” olmayı, devletler artık birçok faaliyetinde vurgulamaktadır. Yabancı kamuoyunu etkilemenin ve ikna etmenin çok önemli olduğu bu küresel düzende; savaş, çatışma, terör ve yoksulluk gibi insanlar üzerinde doğrudan etkisi olan gerçeklere devletlerin artan duyarlılığı, iletişim ve uluslararası ilişkiler disiplini insani diplomasiyi öne çıkarmaktadır (Şekerci, 2021).

Bu çalışmada, tüm dünyayı etkisi altına alan ve büyük problemlere neden olan Koronavirüs (Kovid-19) salgını sürecinde Türkiye'nin tüm dünya ülkeleri ile birlikte Somali'de de yürüttüğü kamu diplomasi faaliyetleri incelenmiştir. Türkiye'nin bu süreçte kamu diplomasi faaliyetleri kapsamında bir yumuşak güç unsuru olarak Somali'ye yaptığı yardımların imaj ve itibara etkisi ve rolü araştırılmıştır.

Türkiye'nin Somali'ye yapmış olduğu insani yardımları sadece Covid-19 dönemine göre değerlendirmek doğru olmayacaktır. Covid-19 süresince yapılan insani yardımları, 2000'li yıllarda ön plana çıkan ve Türk dış politikasının en önemli araçlarından biri haline gelen insani yardımların devamı olarak nitelendirilebilir.

Türkiye ve Somali arasındaki ilişkiler, 2011 yılından bugüne kadar gelişerek devam etmiştir. Özellikle dönemin Başbakanı Recep Tayyip Erdoğan, 2011 yılında Somali'ye yapmış olduğu ziyaretin hemen sonrasında Somali'nin başkenti Mogadişu ve çevresindeki halka acil insani yardımlarda bulunmuştur. Somali'deki yardım çalışmalarına, Türk devlet kurumları ve sivil toplum kuruluşlarının yardım kampanyaları düzenlemesi, Somali'nin problemlerini uluslararası alanlarda gündeme getirme çalışmaları da önemli miktarda yardımın toplanmasına öncülük etmiştir.

Türkiye, yürüttüğü kamu diplomasi faaliyetleri ve özellikle pandemi döneminde Somali'ye olduğu gibi diğer ülkelere de yapmış olduğu dış yardımlarla büyük takdir toplamıştır. Yapılan insani yardımların Türkiye'nin çok yönlü diplomasisine ve ülkeler arası ilişkilerin gelişmesine, daha iyi hale gelmesine sağladığı katkı büyüktür.

Pandemi dönemi yapılan bu yardımlar esnasında gönderilen yardım malzemelerinin üzerinde Cumhurbaşkanlığı forsu, Türkiye ve yardım gönderilen ülke bayraklarının yanı sıra Türkçe ve o ülkenin dilinde Mevlana'nın,

"Ümitsizliğin ardında nice ümitler var.
Karanlığın ardında nice güneşler var." ...

sözlerine yer verilmesi, Türkiye'nin temel duruşunu göstermesi açısından önemlidir ve Türkiye'nin kara gün dostu, insancıl, barış yanlısı tarafının karşıya yansıtıldığının, hissettirildiğinin bir göstergesidir. Ayrıca paylaşmanın, dayanışmanın, ihtiyaç sahibine yardım etmenin Türk inancı ve kültürü açısından da önem taşıdığını göstermek açısından da etkili olmaktadır. Bu yardımlar, Türkiye'yi dost ve kardeş ülke olarak markalamakta, Türkiye'nin dost ülke sayısını artırmakta ya da var olan güzel dostlukları, ilişkileri daha da pekiştirmektedir.

2011 yılından bu yana ve son olarak pandemi dönemindeki Türkiye-Somali ilişkileri incelendiğinde; insani yardımlar ve kalkınma yardımları, Somalili öğrencilere verilen burslar, üst düzey ziyaretler ve kurulan ikili ilişkiler, sağlık-kültür programları vb. faaliyetler Türkiye'nin imaj ve itibarını daha da iyi hale getirmiş, Türkiye'nin Somali'deki varlığını güçlendiren bir unsur olmuştur.

Bölgesel çatışmaların var olduğu, kuraklık ve kıtlıktan dolayı salgın hastalıkların yaşandığı, yoksulluğun ve açlığın hüküm sürdüğü bir zamanda Somali'nin yanında olmak, Somali'ye yardım etmek önemli bir kamu diplomasi faaliyeti olarak karşımıza çıkmaktadır ve Türkiye'yi uluslararası sistemin lider ülkesi misyonuna sahip olmasına katkı sağlamaktadır.

Türkiye, Somali'ye yönelik çok kapsamlı bir kamu diplomasisi yürütmektedir. Geçmişten günümüze kadar yürütülen bu faaliyetleri bir bütün olarak ele almak gerekmektedir. Türk kamu diplomasisini yürüten Türk kamu diplomasisi aktörleri, Türk devlet kurumları, sivil toplum kuruluşları; Somali halkına Türk kültürünü, değerlerini, iş ahlak ve anlayışını tanıtmıştır. Böylelikle Türk kamu diplomasisi,

Türkiye'ye yönelik ilginin ve sempatinin artmasına, Türkiye'nin Somali ile ticari ilişkiler kurmasına ve Türkiye'nin Somali pazarında bir pay almasına neden olmuştur. Bu durum, Türkiye'nin kamu diplomasisi faaliyetleri ile Somali'deki etkinliğinin arttığının göstergesidir. Ayrıca, Türk kamu kurumlarının ve sivil toplum örgütlerinin Somali halkı ile doğrudan kurduğu ilişkiler, Türkiye'de birçok öğrenciye eğitim hakkı tanınması, sağlık, eğitim ve askeri alanda yapılan etkin çalışmalar, insani yardım çalışmaları ve iç siyasete karışmama politikası; Türkiye'nin Somali'deki varlığını güçlendiren unsurlardan biri olmuştur. Çünkü Somali halkı uzun süre iç politikaya karşı yapılan dış müdahalelere maruz kalmıştır ve Somali halkı bu duruma büyük tepkiler vermiştir.

Türkiye, Somali'nin iç siyasetine hiçbir zaman açıktan müdahale etmemiş, ülkedeki kamu diplomasi çalışmalarını destekleyerek olumlu bir imaj oluşturmuş ve halk nezdinde güven oluşturmuştur. Türkiye-Somali ikili ilişkileri ve faaliyetleri her zaman işbirliği içerisinde ilerlemiş, her iki ülke için kazan-kazan politikası ön planda olmuştur.

Türkiye'nin son yıllarda yapmış olduğu yardım ve çalışmalar dünya kamuoyunda iyi bir prestij kazandırmıştır. Türkiye'nin Somali ilişkilerindeki başarısı, diğer Afrika ülkeleri için örnek teşkil edecektir. Türkiye'nin Somali ile iyi ilişkiler kurmaya devam etmesi, yapmış olduğu insani yardımlar ve kamu diplomasi faaliyetleri; Somali'nin hem ekonomik hem de güvenliğine katkı sağlaması ekonomik, siyasi ve güvenlik konularında ortak hareket etmelerine, ortak kararlar almalarına neden olmaktadır. Bu durum Türkiye'nin daha da güçlenmesine, birçok bölgede söz sahibi olmasına olanak tanımaktadır.

Tüm dünyada büyük bir felaket olarak anılan koronavirüs salgını süreci, tüm dünyanın bu ölçekte büyük bir krize karşı hazırlıksız olduğunu göstermiştir. Birleşmiş Milletler, Avrupa Birliği ve Dünya Sağlık Örgütü gibi güçlü kuruluşların bile üyesi olduğu ülkeleri yönlendirmede, yetersiz kaldığı gözlenmiştir. Dünyanın birçok güçlü ülkesi bile bu süreçte başarısız olmuş, birbiri ile mücadele içerisinde bir süreç yaşadıkları gözlenmiştir. Türkiye, bu süreçte birçok tepki ve eleştirilere rağmen, dünyanın ekonomik, sosyal birçok açıdan önde gelen ülkeleri de olmak üzere birçok ülkeye sağlık malzemeleri yardımlarında bulunmuştur.

Tüm dünyayı etkisi altına alan ve gelişmiş, güçlü ülkelerin bile zor süreçler yaşamasına neden olan pandemi döneminde; Türkiye'nin kamu diplomasi faaliyetlerini başarılı bir şekilde ortaya koyduğu görülmektedir. Sosyal medya mecralarından Twitter, pandemi döneminde bir kamu diplomasi aracı olarak kullanılmaya başlanmıştır. Türkiye pandemi dönemindeki kamu diplomasi faaliyetlerine daha çok Twitter'da yer verdiği görülmüştür. Ülke yetkilileri ve sivil halkın herhangi bir konudaki fikrini, yardım talebini, duygu ve düşüncelerini rahatlıkla dile getirebildiği bir platform haline gelmiştir. Tüm dünyada milyarlarca insanın aktif kullandığı Twitter'da yapılan bir paylaşımın anında milyonlarca insan tarafından görülmesi, beğenilmesi ve paylaşılması bu mecraanın önemini daha da artırmıştır.

Türkiye Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan ve kamu diplomasisi aktörleri, yardım gönderdikleri ülke ile ilgili paylaşımlarını kendi Twitter hesaplarından yaparak, tüm dünyanın anında bilgi sahibi olmasını sağlamışlardır. Ayrıca yapılan yardımlar sonrası, Türkiye'ye yönelik farklı kıtalarda ve bölgelerde bulunan ülke yetkililerinden ve sivil halkından gelen Twitter paylaşımları ve etkileşimler de bunun en önemli göstergesidir (Koyuncu, 2021).

Covid-19 pandemisinde tüm dünyada olduğu gibi Somali de sağlık alanında uluslararası işbirliğine ve desteğe ihtiyaç duymuştur. Türkiye, Somali'nin pandemi ile mücadele gücünü artırmak amacıyla önemli yardım ve desteklerde bulunmuştur. Türkiye, diğer uluslararası aktörlerden farklı bir yöntem uygulamış ve Somali ile ilişkilerinde karşılıklılık, eşitlik ve insani boyutunu ön planda tutmuştur. Yani bölgede yaptığı yardımların temelini insan ihtiyaçlarının karşılanması oluşturmuştur. Bu amaçla Türkiye, pandemi döneminde salgınla mücadele kapsamında Somali'ye sağlık hizmetlerine gereken desteği vermiştir. Bu durum, Türkiye'nin Somali ile ilişkilerini ve işbirliğini daha da olumlu hale getirmiş, Türkiye'nin bölgede kalıcı olma arzusunu ön plana çıkarmıştır (Oğurlu, 2021).

Pandemi döneminde Somali'ye yapılan yardım ve desteklerde de görüldüğü üzere, Türkiye'nin yapmış olduğu yardımlar Somali yetkilileri ve halkı tarafından memnuniyetle karşılanmıştır.

Türkiye, tüm dünyayı etkisi altına alan ve zorlu bir süreç yaşatan pandemiyle başarılı bir şekilde mücadele eden ülkelerden biri olmuştur. Türkiye, 21. yüzyılın küreselleşen dünyasında, küresel sorunları kamu diplomasisi yoluyla çözerek krizin ortaya çıkardığı hasarı en aza indirmek, dünyada farkındalığını artırmak ve dünya kamuoyunun dikkatini çekmek amacıyla somut çalışmalar yürütmüştür. Başta uluslararası kuruluşlar ve birçok gelişmiş ülkeler olmak üzere büyük uluslararası aktörlerin bu küresel krizle mücadele sürecine liderlik etmek için mücadele ettiği bir dönemde, Türkiye hem kendi bölgesinde hem de tüm dünyada proaktif bir yaklaşım sergilemiştir. Bu yapılan yardım ve destekler, Türkiye'nin sahip olduğu imaj ve itibarını daha da geliştirmiş, uluslararası kamuoyunun gündemine oturtmayı başarmıştır.

Araştırmanın sonucunda yapılan paylaşımlar analiz edildiğinde Pandemi döneminde Türkiye yumuşak güç kullanımı ile birlikte yabancı kamuoyunu etkilediği, ilgili ülke ile ilişkilerini ve işbirliğini daha iyi duruma getirdiği ve yapılan bu çalışmalar ile uluslararası çevrede prestijini artırdığı görülmektedir.

Teşekkür ve/veya Açıklama: Bu çalışma, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Halkla İlişkiler Anabilim Dalı Kişiler arası İletişim Bilim Dalında Prof. Dr. Serhat Ulağlı danışmanlığında yürütülen "Pandemi Dönemi Türk Kamu Diplomasi Faaliyetlerinin Dijital Medyaya Yansımaları" konulu doktora tezinden türetilmiştir.

Kaynakça

- Addow, Salad Sheikh Yusuf. (2017), *Turkish Model in Somalia: Civilian Power Approach in State Building Process*, Somali Studies, ss. 31-59).
- Antonopoulos Paul, Oliver Villar, Drew Cottle, Aweis Ahmed, "Somalia: Turkey's Pivot to Africa in the Context of Growing Inter-Imperialist Rivalries," *Journal of Comparative Politics*, C. 10, S. 2 (2017), s. 4-18.
- Battır, O. (2017). *İnsani Diplomasi: Teoriden Pratiğe; Türk Dış Politikasının Yeni Aracı*. Konya: Çizgi Kitabevi.
- Bostancı, M. (2012). *Kamu Diplomasisinde Medyanın Rolü ve Önemi*. İstanbul, Anahtar Kitaplar Yayınevi.
- Erzen, M. Ü. (2012a). *Kamu Diplomasisi*, İstanbul: Derin Yayınları, s. 31.
- Faraade, A. I., (2022). *Türkiye-Somali İlişkilerinde Yumuşak Güç Unsuru Olarak Türk Kamu Diplomasisi*, Bursa: Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi.
- Fitzpatrick K. R. (2007). *Advancing the New Public Diplomacy-A Public Relation Perspective*, Netherlands: De Paul University.
- İskit, T. (2012). *Diplomasi Tarihi, Teorisi, Kurumları ve Uygulaması*, İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, s. 1-2.
- Koyuncu, S. (2021). *Olağandışı Süreçlerde Kamu Diplomasisi: Covid-19 Pandemisi ve Türkiye'nin Kamu Diplomasisi Faaliyetleri*, Konya: Selçuk İletişim Dergisi, 14(2): 927-951.
- Mordoğan, C. (2010). *Türk-Amerikan İlişkilerinde Kriz Diplomasisi*, Ankara: Atılım Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, s. 6.
- Nye, J. S. (2005). *Dünya siyasetinde başarının yolu - Yumuşak Güç*. Ankara: Elips Yayınları.

Oğurlu, E. (2021). *Covid-19 Döneminde Türkiye-Afrika Sağlık İşbirliği*, Africana-İnönü Üniversitesi KKTC, Uluslararası Afrika Araştırmaları Dergisi, 1 (2) , 01-15.

Özkan, A. ,Öztürk, T. (2012). Kamu Diplomasisi. İstanbul: Tasam Yayınları.

Radelet, S. (2006). A Primer on Foreign Aid.Center for Global Development Working Paper, s.92.

Şekerci, Y. (2021). *Kamu Diplomasisinde İnsani Diplomasi Temelli Diyalog: Uluslararası İnsani Diplomasi Aktörlerinin Twitter Hesapları Üzerine Karşılaştırmalı Bir Analiz*, İstanbul: Galatasaray Üniversitesi İletişim Dergisi.

T.C. Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığı. (2021). Asrın Küresel Salgını - Türkiye'nin Koronavirüsle Başarılı Mücadelesi. 1. Baskı, İstanbul: Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığı Yayınları.

Yavaşgel, E. (2004). Siyasal İletişim: Kavramlar ve Ardındakiler. Ankara: Babil Yayınları.

İnternet Kaynakları

Anadolu Ajansı, (2021, Aralık 12). '*Istanbul'a Common Female Name in Somalia as Turkish Influence Gains Momentum*, <https://www.aa.com.tr/en/africa/istanbul-a-common-female-name-in-somalia-as-turkishinfluence-gains-momentum/2456289> (Erişim Tarihi: 17.04.2022).

Birleşmiş Milletler Kalkınma Planı (UNDP), (2020 Haziran 17). *Global Private Sector Center of UN Development Programme joins forces with Turkey's major international healthcare provider in response to COVID-19*, <https://www.undp.org/policy-centre/istanbul/news/global-private-sector-center-un-development-programme-joins-forces-turkeys-major-international-healthcare-provider>, Erişim Tarihi: 07.05.2023.

CNNTürk.com, (2020, Nisan 29). *İşte Türkiye'nin Salgın Boyunca Tıbbi Yardım Gönderdiği Ülkeler*, <https://www.cnnturk.com/dunya/iste-turkiyenin-salgin-boyunca-tibbi-yardim-gonderdigi-ulkeler?page=3>, Erişim Tarihi: 10.06.2023.

Hassan Sheikh Mohamud, (2020, Mayıs 1). <https://twitter.com/HassanSMohamud/status/1251235931744604163>, Erişim Tarihi: 10.06.2023.

Hassan Sheikh Mohamud, (2020, Nisan 17). <https://twitter.com/HassanSMohamud/status/1251235931744604163>, Erişim Tarihi: 10.05.2023.

İbrahim Kalın, (2020, Mayıs 1). <https://twitter.com/tcsavunma/status/1256556545304940547>, Erişim Tarihi: 10.06.2023.

Liban Obsiye, (2019, Mayıs 23). *Opinion - Turkey's Growing Soft Power at Display in Somalia*, <https://www.aa.com.tr/en/africa/opinion-turkey-s-growing-soft-power-at-display-in-somalia/1485368> (Erişim Tarihi: 08.09.2021).

Omar, Muhamed Said, (2008, Kasım 26). *Hükümetler Arası Kalkınma Otoritesi (IGAD)* https://tasam.org/tr-TR/Icerik/3646/hukümetler_arasi_kalkinma_otoritesi_igad. (Erişim Tarihi: 14.06.2023).

Recep Tayyip Erdoğan, (2020, Mayıs 2). <https://twitter.com/RTErdogan/status/1256542343106301953>, Erişim Tarihi: 10.06.2023.

Reliefweb, (24 Mayıs 2010), *Istanbul Conference on Somalia Is A Breakthrough For All Stakeholders*, <https://reliefweb.int/report/somalia/istanbul-conference-somalia-breakthrough-all-stakeholders> (Erişim Tarihi: 22.07.2023).

Secretary Pompeo (2020, Nisan 29), <https://twitter.com/secpompeo/status/1255288909937999872?s=46&t=14lfTdsHJL7HEyJGoyRS1Q>, (Erişim Tarihi: 15.04.2023).

Somali Büyükelçiliği, (2020, Nisan 17). https://twitter.com/TC_Mogadishu/status/1251188113214496776, Erişim Tarihi: 10.05.2023

T.C. Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığı, (2020, Nisan 22). Temmuz 15, 2023 tarihinde Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığı Resmî Twitter Hesabı: <https://twitter.com/iletisim/status/1253006167934218245>, Erişim Tarihi:

T.C. Cumhurbaşkanlığı, (2020, Mayıs 2). <https://twitter.com/tcbestepe/status/1256608027320487942?s=46&t=14lfTdsHJL7HEyJGoyRS1Q>, Erişim Tarihi: 20.06.2023.

T.C. Cumhurbaşkanlığı”, (2020, Nisan 8). <https://twitter.com/tcbestepe/status/1247891145180377090>, Erişim Tarihi: 10.05.2023.

T.C. Dışişleri Bakanlığı, (2020, Haziran 16), https://twitter.com/TC_Disisleri/status/1272891342025379842, (Erişim Tarihi : 15.05.2022).

T.C. Milli Savunma Bakanlığı, (2020, Mayıs 2). <https://twitter.com/tcsavunma/status/1256556545304940547>, Erişim Tarihi: 10.06.2023.

TRTHaber, (2020, Nisan 17). *Türkiye Somali'ye Tıbbi Yardım Gönderdi*, <https://www.trthaber.com/foto-galeri/turkiye-somaliye-tibbi-yardim-gonderdi/25273/sayfa-2.html>, Erişim Tarihi: 15.05.2023.

Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı Başkanlığı, (2020, Mayıs 14). https://twitter.com/Tika_Turkiye/status/1260998059477159939, Erişim Tarihi: 10.05.2023.

Türk Kızılay, (2020, Haziran 16). <https://twitter.com/Kizilay/status/1272776206258262016>, Erişim Tarihi: 15.05.2023).

World Health Organization, (2023, Haziran 20). *WHO Coronavirus (COVID-19) Dashboard*, <https://covid19.who.int/>, (Erişim Tarihi: 09.06.2023).